

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

Legal Measures for Health Care Protection and Welfare Providing for the
Elderly of Local Government Organizations in Nakhon Ratchasima Province

ปราโมทย์ อินทกุล¹ ชลิดา กันหาลีลา²
Pramote Intagool, Chalida Gunhalila

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และ (2) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในการดูแลผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ห้วงประกอบ และการวิจัยเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดูแลผู้สูงอายุมีการรับรองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคสาม และมาตรา 48 วรรคสอง สำหรับแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มาตรา 71 วรรคสาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณสุขให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 วรรคแรก การกำหนดสิทธิให้แก่ผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 มาตรา 11

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบปัญหาในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ยังมีข้อจำกัดและไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุที่ยังไม่มีความเหมาะสม

3. หากมีการแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับบริบทในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะสามารถส่งเสริมการดูแลสุขภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : มาตรการทางกฎหมาย; การคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ;
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Received: 2024-03-18 Revised: 2024-04-04 Accepted: 2024-04-09

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Lecturer of Faculty of Law, Nakhonrathasima College. E-mail: mote5978@gmail.com

² ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Dr., Lecturer of Faculty Public Administration, Nakhonrathasima College. E-mail: chalida.nmc@gmail.com

Abstract

The research purposes were to study: (1) the legal measures for the elderly care of the local government organizations in Nakhon Ratchasima Province; and (2) the problems in enforcing laws in the elderly care of the local government organizations in Nakhon Ratchasima Province. This research was the Qualitative research the key informants were 72 administrators; Operations officer involved in caring for the qualitative research the key informants were 72 administrators, operations officers involved in caring for the elderly, and the elderly group members. The research instrument was a structured interview form. The data analyzed by factor analysis. For the document research, the data were collected from legal information in relation to issue in question, and were processed with the descriptive and content analyses.

The research findings were below.

1. The caring for the elderly had rights guaranteed in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, Section 27, the third paragraph, and Section 48, the second paragraph; as for the state policy regarding the elderly, Section 71, the third paragraph, the local government organizations had the authority and duty to take care of and provide the public services to the elderly in accordance with the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, Section 250, the first paragraph; and the determination of rights for the elderly were in accordance with the Elderly Act, B.E. 2546, amended No. 2, B.E. 2553, and No. 3, B.E. 2560, Section 11.

2. For the related laws there were problems in protecting and caring for the elderly; the elderly health care management was still limited and inconsistent with the protection and care of the elderly, and improper participation of elderly and local administrative organization to elder care.

3. For this reason, if there were law amendments to comply with the operational context relating to elderly by local administrative organization, elderly's quality of life promotion would be appropriate and sustainable.

Keywords: legal measures; health care protection and welfare providing elderly;
local government organizations

บทนำ (Introduction)

บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีดังต่อไปนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติกล่าวถึงผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบทบัญญัติภายใต้ หมวด 5 ว่าด้วยแนว นโยบายแห่งรัฐตั้งนี้หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 81 รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีสุขภาพ กำลังใจ และความหวังในชีวิต เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามสมควร (ฐานันท์ มณีนิล และคณะ, 2563: 2) จากแนวคิดการกระจายอำนาจสู่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสไว้ในหมวด 2 มาตรา 16 (10) ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล ให้การสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานที่ใกล้ชิดและรู้ความต้องการของผู้สูงอายุ (ประสพโชค ต้นสารโรจน์, 2559)

ภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุเดิมจะเกี่ยวข้องกับกรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) ซึ่งเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กฎหมายฉบับดังกล่าวมีการถ่ายโอนภารกิจบางประการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการดูแลรวมถึงจัดระบบการบริการสาธารณะเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ (มาตรา 16 (10) และ มาตรา 17 (27)) จากกฎหมายฉบับดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ (ศลทร คงหวาน และสิทธิพันธ์ พูนเอียด, 2565: 4)

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 529,644 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) จำนวนนี้อาศัยอยู่ในเขตอำเภอปากช่อง จำนวน 15,043 คน จากข้อมูลเหล่านี้จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้น ย่อมส่งผลต่อการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐรวมถึงการได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเพื่อศึกษาว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุ มีการนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติอย่างไร มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่หรือไม่ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมีความเหมาะสม นำไปปฏิบัติมีความเที่ยงธรรมถูกต้องหรือไม่ โดยคาดหวังว่าผลจากการวิจัยจะทำให้ได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนด และเพื่อทราบแนวทางในการแก้ไข การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุในพื้นที่ให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (The Qualitative Research)) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work-Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย ในการวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการการจัดสวัสดิการและการคุ้มครองด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ ของ Lawton (Lawton, 1985. อ้างถึงใน ลลิลญา ลอยลม, 2545) กล่าวว่าผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ความผาสุกด้านจิตใจ (2) ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม (3) สิ่งแวดล้อมของบุคคล และ (4) การรับรู้คุณภาพชีวิต และ 3) วิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 27 คน (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ จำนวน 18 คน (3) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 27 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 72 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ทำการศึกษาของค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 แห่ง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายการคุ้มครองดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ภายใต้มาตรการทางกฎหมายที่ต้องบังคับใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับประชาชนมากที่สุด

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย อยู่ในระหว่าง เดือนตุลาคม 2565 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน และการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาเอง และการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบกับทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปรธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล

เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) และการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางกฎหมายโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 แห่ง และการรวบรวมการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สิทธิและการดูแลผู้สูงอายุ ประเทศไทยให้คำนิยามผู้สูงอายุไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยให้ความหมายผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่หกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติสิทธิที่ผู้สูงอายุพึงได้รับในการรับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ไว้ในมาตรา 11 โดยผู้สูงอายุมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ บนพื้นฐานของความจำเป็นที่ควรได้รับ โดยมีสิทธิเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นกรณีพิเศษ รวมไปถึงสิทธิด้านอื่น ๆ ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ก็ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ในมาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ โดยเน้นย้ำถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุควรได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมแตกต่างจากบุคคลอื่น และมาตรา 71 ก็กำหนดให้รัฐให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครองป้องกันการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากสิทธิของผู้สูงอายุข้างต้นแล้วจะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุพึงได้รับในชีวิตประจำวันในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัย และสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีนโยบายการดูแลทางด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในแผนปฏิบัติการอยู่แล้ว โดยมีฝ่ายงานที่รับผิดชอบคือกองสวัสดิการสังคมซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะทำการศึกษาระเบียบและประชุมมอบหมายงานให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงาน โดยยึดหลักปฏิบัติตามสิทธิและการดูแลผู้สูงอายุในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม เช่น การส่งเสริมและพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ดูแล เนื่องจากพื้นที่เราดูแลเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด จำเป็นต้องกวาดค้น เข้มงวดการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 1, 5 พฤษภาคม 2565)

มาตรา 48 วรรคสอง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุเดิมจะเกี่ยวข้องกับกรมกิจการ

ผู้สูงอายุ (ผส.) ซึ่งเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กฎหมายฉบับดังกล่าวมีการถ่ายโอนภารกิจบางประการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการดูแลรวมถึงจัดระบบการบริการสาธารณะเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ (มาตรา 16 (10) และ มาตรา 17 (27)) จากกฎหมายฉบับดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ (ศลทร คงหวาน และสิทธิพันธ์ พูนเอียด, 2565: 4) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

“กองงานสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยงานที่ดูแลการรับขึ้นทะเบียนผู้อายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ สำหรับแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มาตรา 71 วรรคสาม บัญญัติว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครอง ป้องกัน มิให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว จากหลักกฎหมายข้างต้นการที่รัฐบัญญัติให้สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2, 5 พฤษภาคม 256

“นอกจากการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุที่พึงได้รับตามสิทธิทางกฎหมายแล้วยังดูแลงานสงเคราะห์ประชาชนผู้ทุกข์ยาก ขาดแคลน ไร้ ที่พึ่ง ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ งานสงเคราะห์คนชรา คนพิการและทุพพลภาพ นอกจากนั้นต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในครอบครัวที่ต้องดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง ตามสุขอนามัยด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 22, 19 พฤษภาคม 2565)

สรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการให้ ซึ่งมีการรับรองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคสาม และมาตรา 48 วรรคสอง บัญญัติว่าต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม โดยบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ สำหรับแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มาตรา 71 วรรคสาม บัญญัติว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครอง ป้องกัน มิให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว จากหลักกฎหมายข้างต้นการที่รัฐบัญญัติให้สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุ โดยมาตรการที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุต้องสอดคล้องกับหลักการทางรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุ

2. ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดูแลผู้สูงอายุ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นหน่วยงานของรัฐตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 วรรคแรกบัญญัติไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองนั้น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย

อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 16 และ มาตรา 17 ได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชรา การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจากหลักกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอปากช่อง เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในพื้นที่มากที่สุด มีการดำเนินการในการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 การดำเนินงานคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

“แม้งานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนไม่ว่าจากส่วนกลางหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการดำเนินงานควบคู่กันไปและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละที่ก็จะมีกองงานที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุ การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การดำเนินการนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยยึดตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาส่งเสริมบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ความกระจ่างต่อข้อซักถามเป็นอย่างดี” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3, 19 มีนาคม 2566)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

“งบประมาณนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นงบประมาณที่มาจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะส่งมอบมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปีละ 3 ไตรมาส ในแต่ละปีงบประมาณจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพและช่วงอายุของผู้สูงอายุแต่ละท่าน” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 5, 19 มีนาคม 2566)

การดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา กับการดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ สามารถนำเสนอผลการวิจัยรายละเอียด ดังนี้

(1) ด้านความผาสุกด้านจิตใจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการคุ้มครองดูแลด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุโดยปฏิบัติหน้าที่ออกเยี่ยม ให้คำแนะนำช่วยเหลือคลายทุกข์สอบถามถึงความต้องการอยู่เสมอ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง มีจิตใจที่เบิกบาน รู้สึกตนเองมีคุณค่า ดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย

(2) ด้านความสามารถในการแสดงพฤติกรรมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีคนในครอบครัวเป็นผู้ดูแล ที่ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของผู้สูงอายุ รวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการ โดยมีเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคมเป็นผู้ให้ความรู้รวมถึงวิธีการรับมือและปรับตัวกับบุคลิกภาพของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นภาวะความเครียด ความวิตกกังวล โดยผู้บริหารท้องถิ่นมีนโยบายช่วยเหลือสงเคราะห์และดูแลชีวิตความเป็นอยู่แก่ผู้สูงอายุที่ขาดแคลนหรือยากไร้บนพื้นฐานความสามารถของชุมชนพื้นที่ เช่น เครือข่ายโดยใช้ภูมิปัญญาที่มีของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ/กลุ่มโรงเรียน/และองค์กรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ/กลุ่มโรงเรียน/และองค์กรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้า

(3) ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ หารายได้และพึ่งตนเอง สอดคล้องกับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในรูปแบบสวัสดิการสังคมและบริการสังคมของรัฐและเอกชนให้หลากหลาย เช่น ผลักดันให้นำกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นมาสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบนพื้นฐานอัตลักษณ์ชุมชน

(4) การรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีกิจกรรมทำร่วมกับลูกหลาน และหน่วยงานในพื้นที่ให้ข้อมูลการดูแลสุขภาพเบื้องต้นในการช่วยเหลือตนเอง การบริการสุขภาพ และการได้รับเบี้ยยังชีพตรงเวลา ถึงแม้ผู้สูงอายุจะได้รับเบี้ยยังชีพในการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีพนั้น แต่เนื่องจากเบี้ยยังชีพที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในปัจจุบันที่ข้าวของมีราคาแพง ผู้บริหารมีนโยบายให้การช่วยเหลือเพื่อการประกอบอาชีพให้เกิดรายได้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ การสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพของชมรมผู้สูงอายุ/โรงเรียนผู้สูงอายุในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุโดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ผลการวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะที่เป็นผู้นำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนมาก เห็นด้วยกับนโยบายแต่ควรปรับปรุง เพราะการนำนโยบายไปปฏิบัติในบางด้านมีประสิทธิผลน้อย อาทิ การจัดสรรหนทางการให้ผู้สูงอายุ การส่งเสริมหารายได้ของตนเอง การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพทั้งคนยากจนและคนรวยเท่ากัน และไม่มีมาตรการด้านกฎหมายงบประมาณ เป็นการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ทั้งนี้เพราะกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ จึงไม่ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน รัฐบาลจึงควรปรับปรุงนโยบาย ปรับปรุงกฎหมายงบประมาณและกระจายอำนาจ ส่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น จึงจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 14 มาตรา 250 การประเมินประสิทธิผลของการบริหารจัดการนโยบายส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ อาทิ นโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่พบว่านโยบายเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ได้รับเบี้ยยังชีพตรงเวลา แต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

“นโยบายเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ได้รับเบี้ยยังชีพตรงเวลา เพราะได้บริหารจัดการโดยกรมบัญชีกลางตัดโอนเงินเข้าบัญชีให้ครบถ้วนตรงเวลา เนื่องจากนโยบายการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุนี้ ได้เริ่มเป็นรูปธรรมมายาวนานใน พ.ศ. 2535 ในรัฐบาลสมัย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีสองสมัยระหว่างปี พ.ศ. 2535-2538 และได้ปรับเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดเป็นเดือนละ 600-1,000 บาท ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งรัฐบาลได้ยึดแนวทางนี้มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพทั้งคนรวย-คนจนเท่าเทียมกันนั้น นับว่าไม่ได้เป็นการลดการเหลื่อมล้ำทางสังคม หรือไม่ได้ลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน พบว่าผู้ที่ได้รับเบี้ยสงเคราะห์มีช่องว่างด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก” (ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 12, 23 มีนาคม 2566)

ซึ่งผู้ที่ยากจนรัฐควรมีนโยบายหลัก คือความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจง โดยมีเป้าหมายในการตัดขาดดวงจรความยากจน สำหรับด้านบริการสาธารณสุข พบว่า มีประสิทธิผลดี ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศไทยได้มีนโยบาย “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า” อย่างเป็นทางการในปี 2545 สมัยรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร กองทุนนี้คือ “การปฏิวัติด้านสาธารณสุข” และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่าง

แท้จริง ปัจจุบัน มีคนไทยมากกว่า 48 ล้านคนเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขเป็น “สิทธิ” ที่ทุกคนพึงมี (วิจิตรากุสุมภ์ และสถิตย์ นิยมญาติ, 2563: 234)

การปรับปรุงนโยบาย ปรับปรุงกฎหมายให้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ถ่ายทอดประสบการณ์โดยระบุว่าเห็นด้วยนโยบายการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ แต่ควรนำมาปรับปรุงแก้ไข อาทิ เบียดเบียนผู้สูงอายุให้ทั้งคนยากจนและคนรวยเท่ากัน ไม่ได้เป็นการลดความเหลื่อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระเบียบกฎหมายการให้จ่ายงบประมาณยังไม่คล่องตัว ไม่สามารถนำงบประมาณของหน่วยงานมาใช้ได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวง พม. แต่ไม่มีบุคลากรอยู่ในพื้นที่ จึงไม่ทราบปัญหาและความต้องการในชุมชน

การดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศ พบว่า ประเทศอังกฤษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น (local government) จะกระทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะของประชาชนในท้องถิ่นของตน ตามหลักอำนาจโดยทั่วไป (the general power of competence) ส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง เจตนาารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองได้ อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพสูงสุดที่ท้องถิ่นมี หรือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการถ่ายโอนและกระจายอำนาจหน้าที่บางส่วนซึ่งรวมถึงงบประมาณในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุไปให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด (le Conseil général) และระดับเมือง (la Mairie ou le Conseil municipal) ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสวัสดิการและบริการสังคมได้ โดยสะดวกและรวดเร็ว กฎหมายหลายฉบับได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด (le Conseil général) เป็นองค์กรหลักในการดูแลผู้สูงอายุ (จุมพล ศรีจิงศิริกุล และคณะ, 2555) จากกรณีศึกษาข้างต้นเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศจะมีอำนาจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองในการดูแลผู้สูงอายุ ไม่จำเป็นต้องรับอำนาจมาจากส่วนกลาง โดยอำนาจทางกฎหมายอาจมาจากหลักกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศมีความคล่องตัวในการดูแลผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตามปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบปัญหาด้านระเบียบในการดำเนินงานและปัญหาขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุยังคงเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว ปัญหาในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ยังมีข้อจำกัดและไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันในการรับบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ การเข้าถึงบริการสาธารณะด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงยังคงจำกัดเฉพาะผู้ที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ขาดการประสานความร่วมมืออย่างบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ความทับซ้อนระหว่างหน่วยงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

4. ข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการงบประมาณแยกไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และการกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะทำให้การดำเนินงาน ด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือและ

พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรมีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในระยะเวลาอันใกล้นี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง สามารถหาวิธีป้องกันและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัย มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพื้นที่องค์กรปกครองส่วนตำบล อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 แห่ง และการรวบรวมการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดูแลผู้สูงอายุจะมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับเนื่องจากยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุไว้โดยเฉพาะ โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีหน่วยงานเฉพาะตามกฎหมายฉบับนั้น ๆ กำหนดให้อำนาจและหน้าที่ไว้โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือ กรมกิจการผู้สูงอายุ ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุแต่ระเบียบข้อบังคับบางประการที่ยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งในอนาคตประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากร ทำให้จำนวนผู้สูงอายุมีการเพิ่มขึ้นทุกปี การเตรียมความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นส่วนสำคัญที่ทุกองค์กรจะต้องตระหนักถึง และให้ความสำคัญดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศลทร คงหวาน และสิทธิพันธ์ พูนเอียด (2565: 6) พบว่าผู้สูงอายุคือบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การดูแลบุคคลวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำคัญคือ กฎหมายในการที่จะนำไปบังคับใช้เพื่อดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยมาตรา 11 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วเป็นกรณีพิเศษ การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง การให้คำแนะนำ ปกป้องการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

2. ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดูแลผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 วรรคแรกบัญญัติไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของ

ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองนั้น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 16 และ มาตรา 17 ได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชรา การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจากหลักกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปากช่อง เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในพื้นที่มากที่สุด มีการดำเนินการในการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 การดำเนินงานคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัญญาณัฐ ไผคา (2561) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนไม่ว่าจากส่วนกลาง หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการดำเนินงานควบคู่กันไปและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้สูงอายุ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการดำเนินงานโดยราชการบริหารส่วนกลางมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรในการดูแลงานด้านผู้สูงอายุ การดำเนินงาน ด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายและจิตใจของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน (2564: 18) พบว่า สวัสดิการสังคม ด้านนันทนาการและด้านสาธารณสุขเป็นรูปแบบที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้ผู้สูงอายุมากที่สุด อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ การขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาด้านระเบียบในการดำเนินงานและปัญหาขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุยังคงเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ (2559: 121) พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่เห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลผู้สูงอายุได้ดีกว่าส่วนกลาง เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง รวมทั้งเล็งเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน สามารถหาวิธีป้องกันและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

การดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ จากข้อมูลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ออกเยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำช่วยเหลือคลายทุกข์สอบถามถึงความต้องการอยู่เสมอ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง มีจิตใจที่เบิกบาน รู้สึกตนเองมีคุณค่า ผู้บริหารท้องถิ่นมีนโยบายช่วยเหลือสงเคราะห์และดูแลชีวิตความเป็นอยู่แก่ผู้สูงอายุที่ขาดแคลนหรือยากไร้บนพื้นฐานความสามารถของชุมชนพื้นที่ มีนโยบายส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในรูปแบบสวัสดิการสังคมและบริการสังคมของรัฐและเอกชนให้หลากหลาย การได้รับเบี้ยยังชีพตรงเวลา ถึงแม้ผู้สูงอายุจะได้รับเบี้ยยังชีพในการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีพนั้น แต่เนื่องจากเบี้ยยังชีพที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในปัจจุบันที่ข้าวของมีราคาแพง ผู้บริหารมีนโยบายให้การช่วยเหลือเพื่อการประกอบอาชีพให้เกิดรายได้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ การสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพของชมรมผู้สูงอายุ/โรงเรียนผู้สูงอายุในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุโดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย (2561: 610) แนวทางในการดำเนินกิจกรรมหรือการจัดบริการสาธารณะของผู้สูงอายุเป็นผลมาจากนโยบายและสวัสดิการที่รัฐในฐานะของฝ่ายปกครองจัดให้มีขึ้น นโยบายที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลที่มุ่งเน้นสร้างผลประโยชน์ให้กับ

ประชาชนเป็นหลัก เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาชีวิตประชาชนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน (2564: 21) นโยบายด้านผู้สูงอายุไปสู่การดำเนินงานการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งการดำเนินงานจากราชการบริหารส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เหตุผลประการสำคัญที่ต้องมีการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเนื่องจาก ในทางกายภาพของผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความชรา การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้หากไม่มีวิธีป้องกันและการจัดการภาวะสุขภาพที่เหมาะสม จะส่งผลต่อการเกิดภาวะสุขภาพที่เจ็บป่วยของผู้สูงอายุได้

3. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะที่เป็นผู้นำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนมาก เห็นด้วยกับนโยบายแต่ควรปรับปรุง เพราะการนำนโยบายไปปฏิบัติในบางด้านมีประสิทธิภาพน้อย อาทิ การจัดสรรบุคลากรให้ผู้สูงอายุ การส่งเสริมหารายได้ของตนเอง การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพทั้งคนยากจนและคนรวยเท่ากัน และไม่มีความปลอดภัยด้านกฎหมายงบประมาณ เป็นการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ทั้งนี้เพราะกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ จึงไม่ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตรา กุสุมภ์ และสถิตย์ นิยมญาติ (2563: 232) พบว่า ประเทศไทยจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และสถานะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในระยะเวลาอันใกล้นี้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบปัญหาด้านระเบียบในการดำเนินงานและปัญหาขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุยังคงเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว ปัญหาในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ยังมีข้อจำกัดและไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันในการรับบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ การเข้าถึงบริการสาธารณะด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงยังคงจำกัดเฉพาะผู้ที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ขาดการประสานความร่วมมืออย่างบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ความทับซ้อนระหว่างหน่วยงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน (2564: 19) พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาด้านระเบียบในการดำเนินงานและปัญหาขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุยังคงเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว การกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะทำให้การดำเนินงาน ด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากผลการวิจัย มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ทราบ มาตรการทางกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
จากข้อค้นพบดังกล่าว รัฐบาลควรนำไปพิจารณาปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป
ควรมีศึกษาการเปรียบเทียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อสะท้อนถึงความแตกต่างในแต่ละประเด็น และเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารนโยบายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). **นโยบายรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3pZII7A> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). **สถิติผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2523 สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566.
- กัญญาณัฐ ไฟคา. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ** 7(2): 19 - 26. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://journal.bkkthon.ac.th/btu/upload/doc/spit/21/files/19-26.pdf> สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2566.
- จุมพล ศรีจิงศิริกุล และคณะ. (2555). **ศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร: รายงานวิจัยเสนอ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ฐานนท์ มณีนิล และคณะ. (2563). **แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา**. บทความวิจัย Proceedings การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ 8 วันเสาร์ ที่ 7 พฤศจิกายน 2563 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 1475-1497.
- ประสพโชค ต้นสารโรจน์. (2559). **บทบาทของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีในการดูแลผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลลิลญา ลอยลม. (2545). **การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วิจิตรา กุสมภ์ และสฤติย์ นิยมญาติ. (2563). ประสิทธิผลการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม**. 14(4): 226-238. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NRRU/article/view/241434> สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2566.
- ศลทร คงหวาน และสิทธิพันธ์ พูนเอียด. (2565). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุ. **วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต** 4(1): 1-15. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/RJL/article/view/981> สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2566.

- สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน. (2564). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 6(5): 18-30. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/244188> สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2566.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. 9(1): 121-127. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/82452 สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2566.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ:การบริหารและการจัดการภาครัฐ. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 6 (ฉบับพิเศษ)**. 610-623. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/116467> สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566.